

Innhald

Innleiing	13
Posisjonar i faglitteraturen	14
Kjeldematerialet	18
Domsmodellane A, B og C	21
Korleis framstillinga er bygd opp	24
«Trykkefridom» og «sensur»	26
Prolog: Trondheim, tysdag 11. oktober 1814	29
Del 1 Lovverket i det nye landet Norge	31
1. «Statens nu gjældende Love»	33
Eit utrangert lovverk	33
Eit uoverskodelig kaos	40
2. Forordninga av 27. september 1799	43
Dei dansk-norske trykkefridomslovene	43
Prosessen mot Peter Andreas Heiberg	52
3. § 100 i Grunnlova	58
Birckner vs. Schlegel	60
«Trykkefrihed bør finde Sted»	64
4. Analysereiskap: domsmodellane A, B og C	72
Domsmodell A	74
Domsmodell B	75
Domsmodell C	77
5. § 100 – den materielle delen	84
Ein «blomsterdækt Kurv med levende Slinger»?	85
«Ulydighed mod Lovene»	98
«Frimodige Yttringer»	140
Oppsummering	146

Del 2 Den første runden med strid om trykkefridommen	149
6. Ein Chrystie salve	151
Strid om den offentlege tiltalen	152
Vilkåra i § 100	157
Rettsgrunnlaget for straff	160
7. Ein allmugemann krenker ein generalmajor	164
Ringekt mot konge og regjering	165
«... da straffes han med Landsforviisning»	169
Påstand om tremarksstraff, dvs. ærestap	172
8. Eit obsternasig Nationalblad	176
Pressa som «Kampplads»	176
Retten til «at fortie sit Navn»	181
Lovforboda i 1799-forordninga «ophævet»	185
Ein bladutgivar for retten «i Forfatterens Sted»	190
Tre ulike høgsterettsordningar	192
9. Første dom – for ringekt mot ei konstitusjonell makt	194
Arbitrær mulkt pluss sakskostnader	195
Dom etter domsmodell A, B eller C?	198
10. Morgenstjerne vs. Hielm	199
Gjerningsstad: der eit skrift var forfatta	200
«Velmeente Ord saaledes paa Vægtskaalen»	204
Berre «personar» kan bli ærekrenkte	209
Mindre trykkefridom no?	213
Tiltalt for majestetsfornærming	217
§ 19 om ansvaret til redaktøren av periodiske blad	220
Ein nullitet av 27. september 1799	225
11. 1816: Nye dommar, nye tema	228
Chrystie: frifunnen, men idømt sakskostnader	228
Grønnerup i Høgsterett: den ansvarlege forfattaren	232
På tvers av den nye «Forfatnings Aand»	240
Grønnerup på ny i Høgsterett: ordinært verneting	242
Hielm-saka: den gjenvunne anonymitetsretten	244
Klungseth dømt for ærekrenking i tingretten	251
Klungseth frikjent i overretten, men idømt mulkt	253
12. Norske lov 6-21-4 – den problematiske paragrafen	257
«Ærerørige ord» i streng og mindre streng forstand	258
Rettstradisjon og praksis i Norge	260

Frå «ærerørige» til «ærerørige og utilbørlige» ord	265
Æresstraff mot allmugens upolerte stemme.	272
13. 1816–1817: Fleire dommar, fleire avklaringar	275
Klungseth-saka: «Bondesnak» og klassejustis	275
Klungseth-saka i fabelens drakt.	278
Klungseth-saka heimvist.	286
To ankesaker for Chrystie – med kuriøst aktorat	287
Chrystie i overretten: Grunnlovas ånd.	292
Bytingsdom for Hielm: frimodige ytringar	296
Bytingsdom for Grønnerup: å fortolke sine egne ord	298
Oppsummering pr. mars 1817.	299
14. Mellomspel på Stortinget – «ei stride imod Grundloven»	301
Grunnlova som lex superior	302
Om «de Materier, som i Grundloven ere uberørte»	306
Anonymiteten: «Feighed hos mig som Mand»	310
Oppsummering	312
15. 1817–1818: Frifinningsdommar	313
Klungseth frikjent: «Held Norge! Held Nationen!»	314
Chrystie frikjent: ikkje «aabnbar fornærmelige».	316
Hielm frikjent: «efter sin Overbevisning»	320
Grønnerup i overretten: ikkje brot på vilkåra i § 100	322
Grønnerup frikjent i Høgsterett: «... ved Magt at stande»	325
16. Oppsummering	328
Rettsgrunnlaget for straff	329
Retten til å skrive fritt	330
Utilbørlige ord.	331
Dei formelle reglane	332
Straffene	333
Kva jusstudentane lærte	333
17. Basketak på Hedemarken	336
Del 3 Den andre runden med strid om trykkefridommen	373
18. Kong Karl 14. Johans vilje	375
Professor Niels Treschows «Principier»	375
Høgsterettsdommar Jens Peter Debes' lovutkast.	377
Generalauditor Christopher Anker Berghs lovutkast.	379
Eit kongeleg lovforslag til besvær	386
Kongens ris bak spegelen: Den heilage alliansen	395

Berre «nödiga inskränknigar» i trykkefridommen	403
Kongens nederlag	408
Kva meinte domstolane?.....	415
19. Mot ein endeleg rettspraksis.	417
Utgivarskifte i Nationalbladet	417
Fire fornærmande artiklar før 1821	419
1799-forordninga: ei rein straffeliste.....	422
Ein «ny» overrettsdom oppheva av Høgsterett	428
Oppsummering av sakene frå før 1821.....	434
§ 13 om allegori og ironi.....	435
Majestetsfornærming i Christiania Bytingsret	453
Oppsummering etter behandlinga i bytingsretten	465
Frå Nationalbladet til Nationalvennen.....	467
Majestetsfornærming i Aggershuus Stiftsoverret	469
Oppsummering etter behandlinga i stiftsoverretten.....	475
Den usanne forfattar	477
20. Høgsterett tar stilling	489
Rettsgrunnlaget i trykkefridomssaker	489
Det arbitrære rommet i straffeutmålinga	493
Straffenivået i 1799-forordninga	496
Kva «forsætliggen» var	497
Om utanlandske monarkar	498
Om § 19 om redaktøransvaret	499
Om § 17 hindra tiltale mot ein «innsendar»	500
Retten til anonymitet.....	501
Konklusjon etter høgsterettsbehandlinga.....	501
Høgsterett: den patriotiske domstolen?	502
I clinch med 1799-forordninga	506
Resultatet av prosessane: lex Peterson	521
«Angreb paa Constitutionen»	522
21. Konklusjon	527
1799-forordninga vs. § 100 i faglitteraturen.....	528
Forskjellen på 1799-forordninga og § 100 i faglitteraturen	544
«Forsætliggen og aabenbare».....	553
«Ulydighed mod Lovene».....	556
Status for faglitteraturen	559
Konklusjonar	561
«... ansee vi os forpligtede til at underrette ...»	565
Epilog: Trondheim, fredag 10. november 1826.	569
Tillegg: Trykkefridomssakene regjeringa reiste.	571

Referansar	582
Samtidige aviser	582
Samtidige tidsskrift	582
Lovkjelder	584
Trykte rettsakter	586
Utrykte kjelder	587
Referert litteratur	597